Valiokunnan lausunto LiVL 4/2020 vp– U 36/2020 vp

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimenpiteiden asettamisesta kestäville rautatiemarkkinoille Covid-19-tartuntatautitilanteessa

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimenpiteiden asettamisesta kestäville rautatiemarkkinoille Covid-19-tartuntatautitilanteessa (U 36/2020 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- liikenneneuvos Risto Saari, liikenne- ja viestintäministeriö (etäkuuleminen)

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

Ehdotus

Komissio antoi 19.6.2020 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi toimenpiteiden asettamisesta kestäville rautatiemarkkinoille Covid-19-tartuntatautitilanteessa (COM (2020) 260 final).

Ehdotus annettiin, koska Covid-19-tartuntatautiepidemia on aiheuttanut ennennäkemättömän haasteen jäsenvaltioille, niiden taloudelliselle toimeliaisuudelle ja elinkeinoelämälle sekä siten myös rautatieliikenteen toimialalle. Rautatieliikenteen toimialalla rataverkon haltijat ja rautatieyritykset kärsivät liikennemäärien merkittävästä laskusta ja sitä kautta myös kassavirtojen laskusta. Kansainvälinen henkilöjunaliikenne on pysähtynyt käytännössä kokonaan ja myös jäsenvaltioiden sisäinen kotimaan henkilöliikenne on vähentynyt keskimäärin noin 90 prosenttia. Myös rautateiden tavaraliikenteen suoritteet ovat vähentyneet olennaisesti, vaikkakin tavaraliikenne on selvinnyt kriisistä henkilöliikennettä paremmin. Kokonaisuudessaan kuitenkin henkilö- ja tavaraliikenteen suoritteet jäävät vuonna 2020 olennaisesti edellisvuotta alhaisemmalle tasolle.

Valmis
5.0

Rautatieliikenteen tilanteen helpottamiseksi komissio on antanut ehdotuksen, jonka tavoitteena on mahdollistaa ratamaksun perinnästä luopuminen tai ratamaksun alennukset ajanjaksolla 1.3.—31.12.2020 taikka ratamaksun keruun lykkääminen myöhäisempään ajankohtaan. Ratamaksu pitää tässä sisällään rataverkolle pääsystä ja vähimmäiskäyttömahdollisuuksiin liittyvistä palveluista perittävän maksun (Suomessa ratamaksun perusmaksu), lisämaksut sekä ratakapasiteetin varausmaksun.

Valtioneuvoston kanta

Vaikka valtioneuvosto katsoo, että ratamaksun perusmaksun keräämättä jättämisellä taikka sen alennuksella 1.3.—31.12.2020 välisenä aikana voi olla sangen vähäinen vaikutus rautatieliikenteen harjoittajien toimintaan, valtioneuvosto tukee ehdotettua sääntelyä. Ratamaksun perusmaksua suurempi vaikutus rautatieliikenteen harjoittajien toimintaan on sillä, että myös lisämaksut voidaan jättää perimättä samana aikana ja tällä voi olla olennainen vaikutus rautatieliikenteen harjoittajien toimintaedellytyksiin niissä maissa, joissa lisämaksuja peritään. Suomessa lisämaksuja eikä myöskään ratakapasiteetin varausmaksua ei ole peritty tähän asti rautatieliikenteen harjoittajilta. Valtioneuvosto päättää erikseen asetuksen mahdollisesta soveltamisesta Suomessa, kun asetus on tullut voimaan.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunta pitää valtioneuvoston kantaa nyt käsiteltävänä olevassa asiassa perusteltuna ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston toimintalinjaan.

Asiantuntijakuulemisessa kiinnitettiin kuitenkin huomiota siihen, että sähkövetoisen kaluston ratamaksun perusmaksu on korkeampi kuin dieselvetoisen kaluston vastaava maksu. Valiokunnan liikenne- ja viestintäministeriöltä saaman selvityksen mukaan komissio antoi yhtenäisestä eurooppalaisesta rautatiealueesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (2012/34/EU) 31 artiklan nojalla täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2015/909 rautatieliikenteen harjoittamisesta suoraan aiheutuvien kustannusten yksityiskohtaisista laskentasäännöistä. Kyseisessä suoraan sovellettavassa EU-asetuksessa asetetaan tarkat säännöt, miten ratamaksun perusmaksu lasketaan ja mitä tekijöitä ratamaksussa on otettava huomioon, kun rataverkolla liikennöidään erilaisella kalustolla.

Väylävirasto valtion rataverkon haltijana on laskenut ratamaksun perusmaksun kyseisen asetuksen mukaisesti erikseen diesel- ja sähkövetoiselle kalustolle. Sähkövetoisen kaluston ratamaksun perusmaksu on 0,1355 senttiä bruttotonnikilometriä kohden ja se on siten korkeampi kuin dieselvetoisen kaluston vastaava maksu (0,1274 senttiä bruttotonnikilometriä kohden), koska sähkövetoiselta kalustolta on ratamaksun perusmaksussa perittävä myös sähkönsiirtojärjestelmän käytöstä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan ratamaksun perusmaksu määräytyy suoraan sovellettavan EU-asetuksen perusteella. Jos maksukäytäntöön halutaan muutoksia, asiaan on tämän vuoksi haettava ratkaisua EU-tasolla eli viime kädessä EU-asetusta 2015/909 tulisi muuttaa. Valiokunta korostaa, että kansallisesti maksukäytännön muutoksesta ei voida päättää.

Valiokunnan lausunto LiVL 4/2020 vp

Valiokunta pitää asiantilaa ilmastovaikutusten kannalta epätoivottavana ja pitää välttämättömänä, että valtioneuvosto ryhtyy Euroopan unionissa toimiin, jotta sähkövetoisen kaluston perusmaksun laskentaperusteita tai niiden soveltamista voidaan muuttaa ilmastovaikutusten kannalta järkevämpään suuntaan.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Liikenne- ja viestintävaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 24.9.2020

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Suna Kymäläinen sd
varapuheenjohtaja Ari Torniainen kesk
jäsen Pekka Aittakumpu kesk
jäsen Sandra Bergqvist r
jäsen Seppo Eskelinen sd
jäsen Janne Heikkinen kok
jäsen Johan Kvarnström sd
jäsen Joonas Könttä kesk
jäsen Sheikki Laakso ps
jäsen Matias Marttinen kok
jäsen Jenni Pitko vihr
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Kari Tolvanen kok
jäsen Paula Werning sd
varajäsen Riikka Slunga-Poutsalo ps

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker